

Illés György

Petőfivel Velencében

Vaporettóra szálltunk: ennyi év múltán is elfog a bódulat. A Correr Contarini, Ca' Pesaro, Ca'd'Oro, a Pecheria, vagyis halpiac csúcsíves, nyílt, halszagú csarnoka, a Rialto híd, Grimani-palota, Balbi-palota, Ca' Foscari, Ca' Rezzonico, Accademia Múzeum és így tovább, minden útikönyvben szerepelnek, mégse lehet betelni velük. Máig nem feledem el azt az első ámulatot, míg magamban Kosztolányi rímeit mormoltam.

Te régi századok lelence.
Azúr, aranyló, mély medence.
Gyémántokkal rakott szelence.

A Rialtónál kötöttünk ki. A híd karcsú íve könnyedén szökken keresztül a széles Canalazzón. Árkádjaiban boltok, butikok éjjel-nappal nyitott bazársor. Shakespeare ugyan – már ami keveset az életéről tudunk – valószínűleg sose járt Itáliában, de annyit azért hallhatott, hogy akkoriban is e környék lehetett a város, sőt egész Európa egyik legforgalmasabb üzleti gócpontja, a tőzsde, vásár, pénzváltók, s persze árnyékukban a zugbörze, feketepiac, zsibárusok, uzsorások negyede. *No, mi újság a Rialtón?* – kérdi Salanio *A velencei kalmár*-ban, és mindenki tudja, ott szedett kamatot.

Más újság ma sincs – állapítottuk meg, amikor arra jártunk.

A hídon és a csatorna partján zajos ordítozással s parádés latin szóáradattal kínálták a sok bóvlit, ócska farmert, kis gyári hibás kötöttárut, pulóvert, leértékelt esőköpenyt, kiselejtezett amerikai tereptarka kezeslábast, elkenődött festésű sálat, divatból kiment szabású és színű dzsekit, fürdőruhát, fehérneműt és így tovább és így tovább.

Az élelmiszeres bódékban húsokat, felvágottat, kenyérben sült és fűszerrel töltött sonkát árultak, legalább százféle sajtot, articsókát, endíviát, olajbogyót, szalmafonatos palackokban fehér, rubin és rózsaszín bort, cukorkákat, ragadós-legyes nyalókát, fagyit, hasas üvegekben és ballonokban ecetet, olajat, hordókban uborkát. Aztán halakat, makrélát,

tokot, lazacot, heringet, angolnát, polipot és más tengeri micsodákat, melyek ki-kiugráltak a jegesládákból, alattuk sötét tócsa a napfényben izzó járdán, szörnyeteg ollójukkal lassan csápoló eleven, óriási rákokat, csigát, kagylót, osztrigát, teknősbékát. Ha csak oldalvást rásandítottál valamelyikre, a kereskedő ordítozni kezdett, csapkodott a bárdjával, kését végighúzta a pikkelyesek vékony bőrén, hogy mennyire friss, orrod előtt lóbálta és himbálta, dallamos, mámoros ódákban magasztalta, gesztikulálva rimánkodott, követelőzött, éppen csak hozzád nem vágta… A pápaszemes, hosszú fehér hajú öreg borsárus titokzatos arccal járkált föl-alá, nyakában tálca, s rekedten suttogott: *pepe, pepe.*

– Vegyél halat, látod, milyen szép – kínálgatott egy összeasszott, fekete ruhás és fekete arcú kis kofa, magától értetődő bizalmassággal tegezve.

– Köszönöm, nem kérek! Vékonypénzű magyar turista vagyok.

– Akkor végy juhmájat, reggel még bégetett.

– Sajnálom, most valahogy nincs gusztusom birkára se.

– És tehéntőgyet? Ide nézz, hogy dagad!

– *Grazie*, de nem eszem tőgyet.

– *Accidenti*! – fordult el megvető legyintéssel. – *Allora, mangia me*! Akkor egyél meg engem!

Kapni lehetett továbbá: szentképet, borotvapengét, használt csillárt és könyveket kilóra… Keresni kezdtem a tengernyi könyv közt az olasz nyelvre lefordított magyar írók műveit. Először a latinul verselő *Janus Pannonius válogatott költeményei*nek olcsó kiadására bukkantam rá. Annyira örültem neki, hogy megsimogattam.

Tovább böngésztem az egymás mellé felállított könyvsátrakban. Hamarosan megtaláltam Lukács György *A regény elmélete* című könyvének rövidített változatát, s Márai *A gyertyák csonkig égnek* című regényének második itáliai kiadását. A kereskedő állította, hogy Olaszhonban mostanság ez a legnagyobb magyar könyvsiker.

Egyszer csak rávillant a szemem egy mélypiros kötet fedelén, krémsárga négyzetben *Petőfi*, szintén piros színben nyomott nevére, és alatta *L'inconfondibile Magiaro* szavakat olvashattam. Hamarjában fordítottam: *a jellegzetes magyar*. A könyvet azonnal elkértem. Szerzője *Roberto Ruspanti* volt. Kiadója pedig az Udinei Egyetem Kelet-Európa Nyelveinek és Irodalmainak Intézete, 2011-ben. Alcíme, a benti címoldalon: *Petőfi Sándor élete és műve egyes válogatott írásai és versei tükrében.* Az első oldalon a költő korabeli dagerrotip fényképe látható. majd egy 80 oldalas esszé következett *Chi era Petőfi* (Ki volt Petőfi) címmel.

A kis antológiában szereplő verseket a könyv szerzője, Ruspanti fordította olasz nyelvre. Kíváncsi voltam arra, hogy melyeket választotta ki. Gyorsan feljegyeztem őket (*Jövendölés; Ki vagyok én, nem mondom meg; Nem ver meg engem az isten; Álmodom-e?; Ez a világ amilyen nagy…; Igyunk; Nem tesz föl a lyány magában egyebet…; A természet vadvirága; Fa leszek, ha…; Ifjúság; Szeretném itthagyni…; Mögöttem a múlt; Az álom; Fejemben éj van; Szabadság, szerelem; Olaszország; Nemzeti dal*. Részlet: *Az apostol*ból, a *Szeretlek kedvesem*ből és a *Szörnyű idő*ből). Forgattam, nézegettem, az ára olyan magas, számomra elérhetetlen volt. Annyit futólag megállapíthattam, hogy Ruspanti főleg a kevésbé közismert, ritkábban fordított verseket emelte ki, ugyanakkor nagy jelentőségű, jellemző költeményekre irányította a figyelmet… Az egyiket sebtében fel is jegyeztem: a *Szabadság, szerelem* című – olaszul.

La libertà, ’1’amore!

La libertà, ’1’amore!
M’ occorrono entrambi,
Per l’amore sacrifico
la vita,
per la liberà
l’amore.

A könyvvel olyan sokáig foglalkoztam, hogy észre sem vettem, mi történik körülöttem. Pedig már későre járt. Kezdték összepakolni a könyveket és lebontani a sátrakat. Holott más magyar írók lefordított műveire is rátalálhattam volna. A Petőfiről szóló kötetet még nem kérték vissza és így módom volt arra, hogy megfejtsem *Az apostol*nak melyik részét olvashatom itt, olaszul. *A szőlőszem kicsiny gyümölcs…* sorral induló vallomást a 11. fejezetből. Szilveszter, a főhős sorsdöntő gondolatait, amit a világtörténelem olvasása közben még ifjan megformált az emberiség és a társadalom fejlődéséről. Valójában Petőfi látomása ez, 1848 őszén… Amikor a könyvet visszaadtam, arra gondoltam: vajon tudnak erről a kötetről Magyarországon?

*

Nem sokáig töprenghettem, mert egy tombolás ember tűnt fel a híd lábánál, nem messze tőlem. Őszülő, barázdált arcú, ám még izmos, derék kiállású férfi, csíkos tengerésztrikóban és piszkossárga vászonnadrágban, félretaposott edzőcipőben. Lerakott egy tarka, tizenkét számozott, körcikkely alakú mezőre osztott tárcsát. A fölötte forgatható mutatót gyorsan megpörgette, s ahol ez megállt, az a fogadó nyerte a díszhelyen

– a kellékei tárolására szolgáló ládikó tetején – kiállított palack Chiantit. Persze csak akkor indította el, ha már mind a tizenkét számot eladta. Egy ilyen kartonlapocska két euróba került – és noha anyagi helyzetem effajta kockázatot, luxust aligha engedett meg, a műélvezet kedvéért magam is kétszer befizettem.

– *Coraggio, coraggio*! – bíztatta kurázsira a gyülekező publikumot. Ne szalasszák el szerencséjüket, e példa nélküli esélyt, két euróért az egész üveg szavatolt minőségű Chiantit, tessék megnézni – még körbe is adta –, rajta a hitelesítő címke, védjegy, szalagdísz, ami csak kell… Majd újra *coraggio, coraggio*, a végén hosszan kitartott óóó-val, hatásos szünet, döbbent széttekintés: hogyhogy csak ennyien és ily vonakodva jelentkeznek?... A meghökkenés hirtelen dühbe csapott át, a pasas kezdte összecsomagolni hóbelevancát, ő ezt nem csinálja tovább, kihagyják e páratlan, példátlan kolosszális sanszot. Aztán megint könyörgőre fogta, esdekelt, térjenek már észre, még nem késő… Aztán ördögi kacaj, majd az utolsó fohász, szemét megrendülten hátra emelte*: Rialto mio!*, Én Rialtóm, hát látod ezt, látod ezt?... (A nyereményt különben nem sikerült megütnöm, svindli lehetett a dologban, a fickó beszervezett cinkosokkal játszhatott össze, azok vitték el a Chiantit.)

*

Feleségemmel újra a Rialtónál bóklásztunk. Évekkel ezelőtt jártunk itt. Szembetűnő, hogy mennyire megváltozott Velence. Sokkal több a turista, zsúfoltak az utcák, de minden sterilebb, rendezettebb.

A környék sem az az alpárian tarka zsibvásár, mint a 90-es években. Szép szabályosan, más-más sorban a hentesek, mészárosok, halasok, sajtosok, zöldségesek, fagylaltosok, virágosok, edényesek, a könyvesek sem sátrakban, hanem faházakban árulnak, sehol a tombolás ember, nincsenek zenészek, mutatványosok, – tán minden kulturáltabb, higiénikusabb, nekem, hiába, amúgy jobban tetszett.

Három-négy óra tájban fájront, vége. Miután a sátrak, bódék, gépesített mozgóárusok elvonultak, a hidat és környékét egykettőre felpucolják. A tömérdek hulladékot előbb jókora kupachegyekbe söprik és összehordják, majd motorizált szemeteskocsik jelennek meg, mindent beléjük dobálnak és lapátolnak, fonnyadt salátát, a hőségben megerjedt narancsot, póréhagymát, bűzlő halfejet-farkat-belet, rákollót, hervadó virágokat, szélfútta újságlapokat, bent a forgó henger az egész kotyvalékot, masszát szétrágja, szétdarálja, megemészti. Ami mégis mellészóródott, azt kisebb, speciális targoncák takarítják föl, vizes, forgó kefékkel súrolják fényesre a hidat, tüntetik el a maradékot, az ifjúságot.